

Наталевич Н.П. Феномен В.Г.Короленка і формування професійної компетентності культуролога / Н.П. Наталевич // Принадність Вашого слова та імені безмежна у часі (до 160-річчя від дня народження В.Г. Короленка): матеріали Всеукр. наук-практ. конф. (з міжнар. участю) / за заг. ред. М.І. Степаненка, Л.М. Кравченко (Полтава, 22–23 травня 2013 р.) / М-во освіти і науки України, ПНПУ імені В.Г. Короленка [та ін.]. – Полтава, 2013. – С. 154–158.

Феномен В.Г. Короленка і формування професійної компетентності культуролога

Удосконалення професійної підготовки фахівців є актуальним завданням розвитку вищої освіти в Україні. Перед освітою стоїть завдання, які вимагають різностороннього розвитку особистості, стимулюють зміну вимог до інтелектуальних, морально-етичних якостей, рівня професіоналізму, повної реалізації природних задатків. Формування особистості і розвиток творчих сил особистості тісно пов'язані з ідеями гуманізму. Визначним фактором формування особистості в гармонійному розвитку всіх сил і здібностей є ідея виховання особистості через кращі зразки вітчизняного педагогічного ретродосвіду. Ця ідея знайшла своє відображення у творчості В.Г. Короленка (1853-1921) – народника, гуманіста, суспільного діяча, просвітника.

Питання формування морально-етичних якостей особистості через ідеї гуманізму в психолого-педагогічній літературі розглядали такі науковці як К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, М. Монахов, С. Мягченков та ін. Аспекти моральної культури особистості досліджують сучасні педагоги: А. Бойко, А. Кузьмінський, Г. Бондаренко, Є. Бондаревська, А. Капська, О. Олійник, О. Сухомлинська, Г. Троцько та ін. Питанням формування морально-етичних якостей фахівців у процесі професійної підготовки присвячені праці В. Сипченка, Г. Шевченко та ін.

Тож значення творчості В.Г. Короленка у формуванні компетентності майбутніх фахівців культурології та досягненні ними високого рівня професійних якостей є актуальним для сучасного вишу.

Фахівець культурології реалізує свої професійні компетенції в різних сферах: освіта, наука, культура, політика, менеджмент, економіка. Важливим

видом діяльності культуролога є викладання в загальноосвітніх навчальних закладах.

Історична необхідність побудови України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави вимагає рішучого втілення у повсякденне життя гуманістичних ідей. Важливою складовою педагогічної діяльності є її гуманістична спрямованість.

У сучасному тлумачному словнику української мови «гуманізм» визначається як світогляд, оснований на ставленні до людини як до найвищої цінності, на захисті права особистості на свободу, щастя, всебічний розвиток і вияв своїх здібностей [5].

Науковці радять частіше звертатися до вітчизняної спадщини педагогів-гуманістів. Адже брак у значної частини викладачів гуманності у спілкуванні з вихованцями призводить до виникнення конфліктних ситуацій, знижує ефективність педагогічного впливу. Почуття гуманізму – це внутрішній психологічний стан педагога[4, с.150].

Для вихованця особливу вагу має не стільки зміст того, що говорить педагог на уроці, лекції, скільки морально-духовне багатство цього педагога, тому що крізь призму цього багатства вихованець бачить і сприймає все інше. Тож сучасна переоцінка цінностей в моральній і духовній сфері актуалізує гуманістичну спадщину В. Г. Короленка.

Ім'я Володимира Галактіоновича Короленка вже за його життя стало символом «совісті епохи». І. Бунін писав: «Радієш, що він живе і процвітає серед нас як якийсь титан, якого не можуть торкнутися всі ті негативні явища якими так багата наша нинішня література». Напевно, найбільш сильне враження справляє саме життя письменника, його особистість. В уявленні більшості людей В.Г.Короленко – сильна людина, що відрізняється твердістю життєвих позицій і в той же час істинною інтелігентністю і добротою, вмінням розуміти людей. Він вмів співчувати і це співчуття завжди активне. Заслання та позбавлення волі не зломали безстрашності письменника перед життям, не похитнули його віри в людину. Повага до людини, боротьба за неї – головне в житті і творчості письменника-гуманіста.

Чим більше пізнаєш Короленка, тим більше хочеться розібратися в його уявленні про світ – до такого висновку приходять кожний, хто намагається збагнути світогляд письменника-гуманіста, який завершальні роки свого життя жив і працював у Полтаві. І це були роки не творчого застою, викликані життям у «патріархальній провінції», а період активної громадської діяльності, який по праву можна назвати не лише підсумовуючим, але і вершинним у творчості письменника [1, с. 66].

Як людина, Короленко завжди відчував відповідальність перед самим собою і перед суспільством.

Художні твори Короленка увібрали в себе багатство життєвих вражень і зустрічей письменника, відбили його тривогу за долю народу. Читаючи Короленка, дивуєшся щирості й силі авторського слова, співпереживаєш героям, переймаєшся їхніми думками і турботами.

Герої його творів намагаються відповісти на питання: «Для чого, по суті, створена людина?» Ця проблема стає головною для автора в творах «Сліпий музикант» і «Парадокс». «Людина створена для щастя, як птах для польоту», – проголошує людина, понівечена долею. Якщо таку віру несе в собі людина, знедолена життям, розумна, яка зневажає всякі ілюзії, значить, дійсно «все-таки загальний закон життя є прагнення до щастя і до більш широкого його здійснення». Проблема щастя людини вирішується письменником як проблема служіння Батьківщині, своєму народу. Прикладом може служити повість «Сліпий музикант», видана в 1886 році. Сліпий юнак зрозумів, що його особисте горе мізерне в порівнянні зі стражданнями народу.

При читанні повісті В. Г. Короленка виникають і інші питання, що мають велике виховне значення, зокрема питання про гуманізм письменника. Звернення до епізодів у яких Петрусь зустрічається зі сліпим дзвонарем, озлобленим не тільки своїм нещастям, але важким життям, постійним холодом і голодом, яких не відчував теж сліпий, але оточений любов'ю рідних Петрусь, або епізоди подорожі героя разом з групою сліпців, під час якого і сам Петрусь, і читач розуміють, у чому полягає справжній гуманізм – не оберігати знедолену

нещастям дитину від життєвих труднощів, а вчити її самостійно долати їх.

Твори Короленка вчать не боятися життя, приймати його таким, яким воно є, і не схиляти голову перед труднощами.

Для Короленка важлива душа, внутрішнє умиротворення і злагода з навколишнім світом. При будь-якій владі Короленко залишався патріотом. Свій громадянський обов'язок він бачив у захисті конкретної людини, який завжди був для нього вище всяких ідеологічних і політичних установок. Саме зі ставлення до кожної людини, на його переконання, і визначається престиж держави.

У гуманіста Короленка немає твору, написаного тоном спостерігача. Будь-яке з його оповідань – образне, колоритне, тонкопсихологічне. Перед читачем – всі відтінки сердечних хвилювань героя, розповіді Короленка сповнені романтики.

У день ювілею Короленка І. Рєпін прислав вітальну телеграму, в якій відобразив почуття всього народу: «Дякую вам за ваше прекрасне життя!» Багато поколінь росіян сприймали Короленка як вчителя і свою власну совість, а прилучення до його спадщини і сьогодні стає «процесом збагачення розуму і очищення душі» (С. Залигін)

В.Г. Короленко писав: «Людина шукає безперестанку тепла та світла життя, вищого світу». Світло виходить, на нашу думку, від самого письменника, від усього його життя, його творчості. Короленко підкорює читача задушевністю, чуйністю, пробуджує надію, вливає нові сили в змучені душі. У висвітленні будь-яких подій письменник зберігав вірність головним принципам свого життя. Такими принципами у Короленка були чесність, людинолюбство, справедливість.

В.Г. Короленко до кінця своїх днів був стійким демократом і гуманістом. Він пристрасно засуджував терор обох сторін, що борються в громадянській війні. Його листи до А. В. Луначарського, який відвідав письменника в Полтаві, показують, що, в цілому співчуваючи новій владі і, бачивши її народний характер, Короленко виступав рішуче проти безсудних розстрілів, свавілля і насильства, які чинили представники місцевої влади.

Тож основними орієнтирами морально-етичного формування культуролога через ідеї гуманізму В.Г. Короленка зазначимо:

1. Гуманізм, в основі якого закладено повагу і доброзичливість по відношенню до іншої людини, доброта як джерело почуття, дії і ставлення до навколишнього світу.
2. Відповідальність як моральна готовність тримати відповіді за свої думки і дії, співвідносити їх з можливими наслідками.
3. Обов'язок як усвідомлення і готовність до прояву своїх обов'язків перед державою, суспільством, людьми і самим собою.
4. Совісність як регулятивна основа всієї життєдіяльності людини
5. Почуття власної гідності як моральне самоствердження на основі емоційно-рефлексивної і позитивно забарвленої установки на самоповагу і повагу до іншої людини.
6. Громадянськість як почуття нерозривного зв'язку з Батьківщиною, причетності до її долі.

Дані характеристики дозволяють в процесі розвитку якостей і цінностей формувати майбутнім фахівцям здатність до морального самовдосконалення, самооцінки, самовизначення.

Проблема духовно-морального виховання особистості через кращі зразки ретродосвіду завжди була однією з актуальних, а в сучасних умовах вона набуває особливого значення і є однією з важливих проблем сучасної професійної освіти.

Література:

1. Коровіна Р.В. Ідеї полікультурного виховання особистості у творах В.Г. Короленка / Р.В. Коровіна // Імідж сучасного педагога. – 2010. – №8. – С. 66-68.
2. Пазенок В.С. Гуманізм: сучасні інтерпретації та перспективи / В.С. Пазенок, В.В., Лях О.М. Соболев, К.Ю Райда та ін. – К.: Український Центр духовної культури, 2001. – 380 с.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486с. (Вища освіта ХХІ століття).

4. <http://poltava-repres.narod.ru/vytoky/nesv/1920.htm> . Листи Короленка В.Г. до Луначарського А.В. опубліковані в часописі «Новый мир». — 1988. — 10. — С. 199-218. О.О. Несвіцький «Полтава у дні революції та в період смуги 1917-1922рр»
5. Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. — Х.: ВД «ШКОЛА», 2008. — 1008с.